

Μεταπτυχιακές σπουδές: Σκοπός, οργάνωση και έλεγχος αποτελεσμάτων

Τάσεις και Προκλήσεις για την
ελληνική ανώτατη εκπαίδευση
(Κείμενο εργασίας)

© ΕΘΑΑΕ 2025

Το παρόν έργο αδειοδοτείται υπό τους όρους της άδειας Creative Commons Αναφορά Δημιουργού – Μη εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγα Έργα 4.0.

Για να δείτε αντίγραφο της άδειας αυτής επισκεφτείτε τον ιστότοπο <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

ΕΘΝΙΚΗ ΑΡΧΗ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
Αριστείδου 1 & Ευριπίδου 2 - 105 59 Αθήνα
1ος - 4ος όροφος
Τ: +30 211 1903 400 – W: www.ethaae.gr – E: secretariat@ethaae.gr

Συντελεστές
Συγγραφική Ομάδα
Δρ. Χριστίνα Μπέστα, Γενική Διευθύντρια
Δρ. Λουκάς Ν. Άννινος, Εξωτερικός Συνεργάτης

Ομάδα Γλωσσικής και Τεχνικής επιμέλειας
Γεωργία Κωστοπούλου, ΜΑ, Προϊσταμένη Τμήματος Επικοινωνίας και Διοργάνωσης Εκδηλώσεων
Δρ. Νικόλαος Γεωργιάδης, Προϊστάμενος Διεύθυνσης Πληροφοριακών Συστημάτων και Τεκμηρίωσης

Προτεινόμενος τρόπος αναφοράς:
Μπέστα, Χ., & Άννινος, Λ.Ν. (2025). Μεταπτυχιακές σπουδές: Σκοπός, οργάνωση και έλεγχος αποτελεσμάτων – Τάσεις και Προκλήσεις για την ελληνική ανώτατη εκπαίδευση (Κείμενο Εργασίας). Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαίδευσης. Αθήνα.

Το κείμενο εργασίας είναι διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση: www.ethaae.gr

Μεταπτυχιακές σπουδές: Σκοπός, οργάνωση και έλεγχος αποτελεσμάτων

Η ιστορία της ανώτατης εκπαίδευσης καταγράφει τα πανεπιστήμια της μεσαιωνικής Ευρώπης ως τα πρώτα που χορήγησαν μεταπτυχιακούς τίτλους (master's degrees) σε αποφοίτους τους οι οποίοι παρείχαν διδακτικό έργο¹. Με παπικό διάταγμα το 1233 διακηρύχθηκε ότι οποιοσδήποτε γινόταν δεκτός στο μεταπτυχιακό επίπεδο του Πανεπιστημίου της Τουλούζης, θα μπορούσε να διδάσκει ελεύθερα σε οποιοδήποτε άλλο πανεπιστήμιο.

Ο αρχικός τίτλος που χρησιμοποιήθηκε στα λατινικά ήταν *Magister*, ο οποίος στα ελληνικά αποδίδεται ως μάγιστρος, καθηγητής ή δάσκαλος. Ουσιαστικά, ο τίτλος αυτός λειτουργούσε ως άδεια διδασκαλίας, ενώ δεν υπήρχε τότε διάκριση ανάμεσα σε μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές. Ο βασικός τίτλος σπουδών «Bachelor of Arts» απονεμόταν για τις σπουδές των τριών αντικειμένων (trivium) -γραμματική, ρητορική, λογική-, ενώ ο μεταπτυχιακός τίτλος «Master of Arts» για τις σπουδές των τεσσάρων αντικειμένων (quadrivium) -αριθμητική, μουσική, γεωμετρία, αστρονομία-, τα οποία προετοίμαζαν για τη μελέτη της φιλοσοφίας. Τα μεσαιωνικά πανεπιστήμια ήταν οργανωμένα σε τέσσερις (4) σχολές, τεχνών, θεολογίας, ιατρικής και νομικής, που προσέφεραν αρχικούς και προχωρημένους τίτλους σπουδών. Από τα χρόνια του μεσαίωνα έως τον 19^ο αιώνα κυριάρχησε η πρακτική να απονέμονται βασικοί και μεταπτυχιακοί τίτλοι σπουδών στις Τέχνες (lower faculty), ενώ στη Νομική, την Ιατρική και τη Θεολογία (higher faculty) να απονέμονται βασικοί και διδακτορικοί τίτλοι σπουδών.

Στις ΗΠΑ, οι πρώτοι μεταπτυχιακοί τίτλοι απονεμήθηκαν από το Πανεπιστήμιο Harvard, λίγο μετά από την ίδρυσή του, ενώ μια πιο σύγχρονη εκδοχή τους, η οποία περιλαμβάνει εκτεταμένες σπουδές, ξεκίνησε να διαμορφώνεται τη δεκαετία του 1870 από κοινού με τη μεταλαμπάδευση του διδακτορικού τίτλου σπουδών από τη Γερμανία². Αξίζει να αναφερθεί πως η απόκτηση διδακτορικού τίτλου στη Νομική, στην Ιατρική και στη Θεολογία δεν σχετιζόταν με τη διεξαγωγή πρωτότυπης έρευνας αλλά με πολυετείς σπουδές και εξετάσεις.

Υποστηρίζεται ότι το πρώτο διδακτορικό δίπλωμα απονεμήθηκε στο Παρίσι γύρω στο 1150³. Στη Γερμανία, ο τίτλος αυτός προσφερόταν ως το ανώτατο πιστοποιητικό διδασκαλίας κατά τον 17^ο αιώνα⁴. Ανάμεσα στους πρώτους Γερμανούς που απέκτησαν διδακτορικό ήταν, το 1652, ο Erhard Weigel, ο οποίος υπήρξε μαθηματικός, αστρονόμος και φιλόσοφος. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, το πρώτο πανεπιστήμιο που χορήγησε διδακτορικό δίπλωμα ήταν το Πανεπιστήμιο Yale, το 1861 (Thelin, 2011)⁵.

Σήμερα, ο όρος «μεταπτυχιακή εκπαίδευση» αναφέρεται στις σπουδές που πραγματοποιούνται μετά την ολοκλήρωση του προπτυχιακού κύκλου σπουδών (επίπεδο 6). Περιλαμβάνει αρκετούς τύπους προγραμμάτων σπουδών, όπως είναι τα προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών (επίπεδο 7), τα προγράμματα διδακτορικών σπουδών (επίπεδο 8)

¹ American Historical Association. [I. A \(Very\) Brief History of the master's degree](#). [12/06/2025]

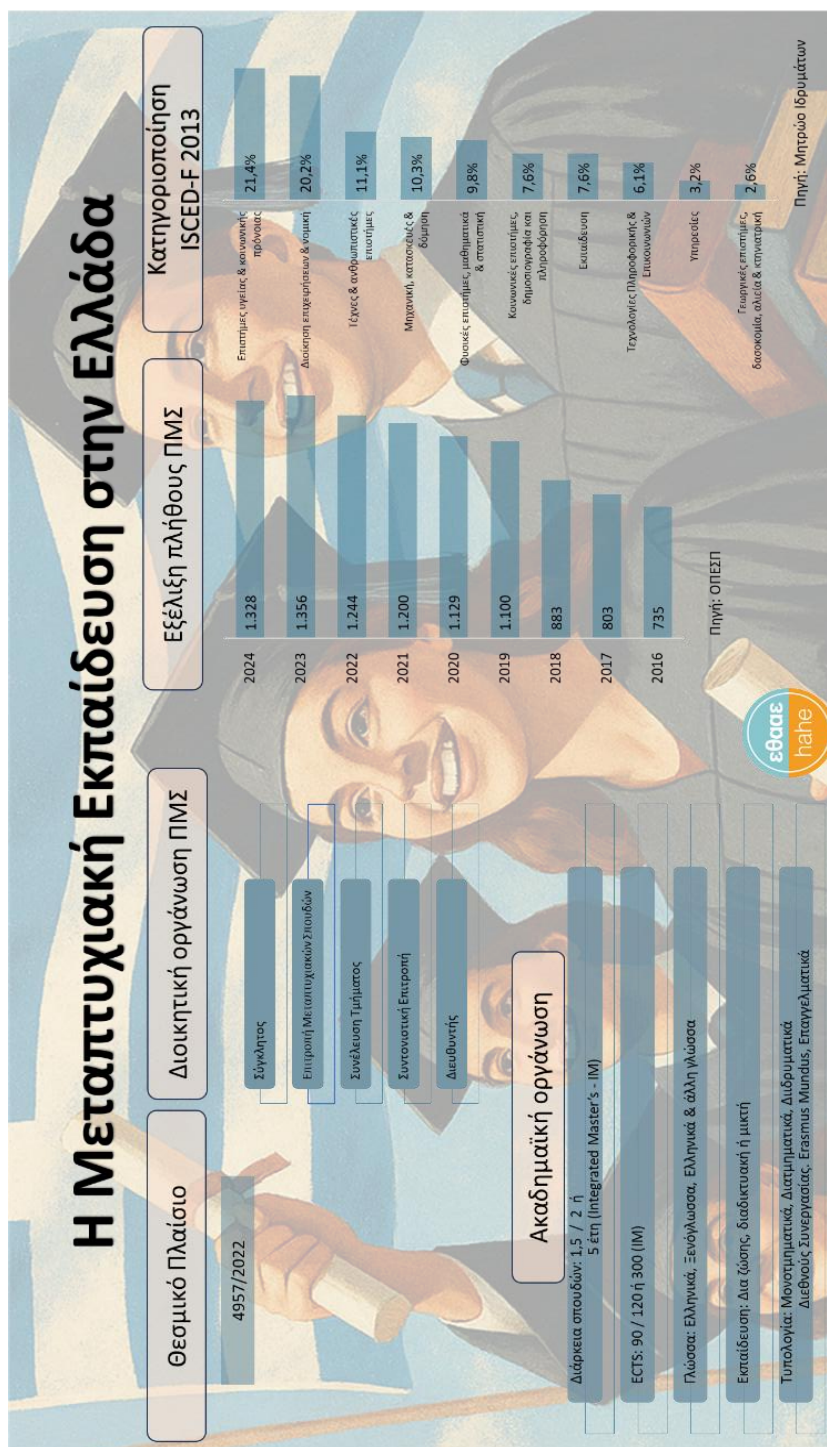
² American Historical Association. [I. A \(Very\) Brief History of the master's degree](#). [12/06/2025]

³ Noble, K.A. (1994). Changing doctoral degrees: an international perspective. Society for Research into Higher Education. Bourner, T., Bowden, R., & Laing, S. (2001). Professional doctorates in England. Studies in Higher Education 26(1), 65–88. <https://doi.org/10.1080/03075070124819>

⁴ Erhard-Weigel-Gesellschaft: Biographie Weigels. <https://www.erhard-weigel-gesellschaft.de/>

⁵ Thelin, J.R. (2011). *A history of American Higher Education*. John Hopkins University Press.

αλλά και τις μεταδιδακτορικές σπουδές. Σε κάποιες χώρες, η μεταπτυχιακή εκπαίδευση περιλαμβάνει προγράμματα σπουδών εκτεταμένης διάρκειας (long/integrated) αλλά και σύντομης διάρκειας κύκλους μαθημάτων ή μεμονωμένα μαθήματα, η επιτυχής παρακολούθηση των οποίων οδηγεί στην απόκτηση μεταπτυχιακού διπλώματος (graduate diploma) ή πιστοποιητικού μεταπτυχιακής εκπαίδευσης (graduate certificate). Το ακριβές πλήθος των προσφερόμενων μεταπτυχιακών προγραμμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο δεν μπορεί να προσδιοριστεί.

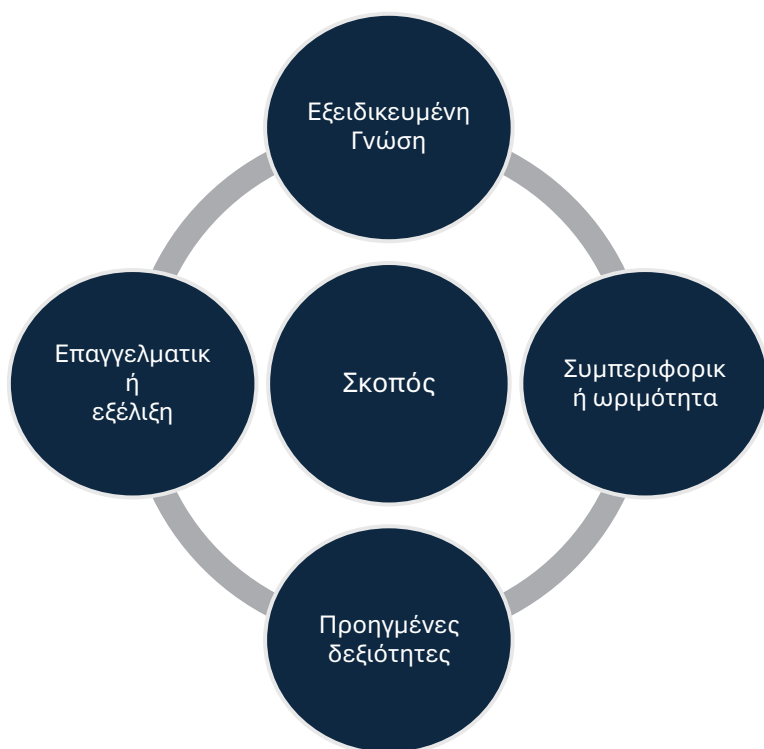

Σχήμα 1. Η μεταπτυχιακή εκπαίδευση στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, η μεταπτυχιακή εκπαίδευση περιλαμβάνει τα προγράμματα σπουδών (επιπέδου 7) ετήσιας ή διετούς διάρκειας (90 - 120 ECTS) και τα προγράμματα σπουδών πενταετούς διάρκειας (για συγκεκριμένα αντικείμενα σπουδών) τα οποία οδηγούν στην απόκτηση ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών (integrated master's) (300 ECTS). Ειδικότερα, η οργάνωση και η λειτουργία μεταπτυχιακών σπουδών στην Ελλάδα ρυθμίζεται από τον νόμο 4957/2022. Σχετικό είναι το ακόλουθο εικονογράφημα στο οποίο παρουσιάζονται ενδεικτικά τα κυριότερα στοιχεία ακαδημαϊκής και διοικητικής οργάνωσης, η εξέλιξη του πλήθους των προσφερόμενων ΠΜΣ από το 2016 έως το 2024 (η αύξηση των οποίων υπερβαίνει το 80%) καθώς και η κατηγοριοποίησή τους ανά επιστημονική περιοχή ISCED-F 2013.

Στην Ελλάδα, τα πρώτα προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών ιδρύθηκαν το 1946 από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και αφορούσαν α) την Ηλεκτρονική - Ραδιοηλεκτρολογία και τον Ηλεκτρονικό Αυτοματισμό και β) τη Φυσική (στοιχεία από το Μητρώο Ιδρυμάτων της ΕΘΑΑΕ). Στα τέλη του 2024 καταγράφηκαν 1.328 Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών και 113 Προγράμματα Προπτυχιακών Σπουδών που οδηγούν στην απόκτηση ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών (Integrated Master's). Στα Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών περιλαμβάνονται προγράμματα που προσφέρονται αποκλειστικά στην ελληνική γλώσσα ή είναι ξενόγλωσσα, προγράμματα που απαιτούν (ή όχι) την καταβολή διδάκτρων και προγράμματα που προσφέρονται σε συνεργασία με άλλα ιδρύματα της ημεδαπής ή της αλλοδαπής.

Περιλαμβάνονται, ακόμη, (α) τα προγράμματα διδακτορικών σπουδών διάρκειας 3-6 ετών (περιέχουν παρακολούθηση μαθημάτων, εκπόνηση διατριβής που περιλαμβάνει πρωτότυπη έρευνα, δημόσια υποστήριξή της) τα οποία οδηγούν στους διδακτορικούς τίτλους σπουδών (ανώτατο επίπεδο ακαδημαϊκής προόδου) (επίπεδο 8) καθώς και (β) η μεταδιδακτορική έρευνα. Τα προγράμματα, σε όλα τα επιστημονικά πεδία, οργανώνονται και προσφέρονται σε ιδρυματικό επίπεδο ή σε επίπεδο συνεργασίας με άλλα ιδρύματα του εσωτερικού ή του εξωτερικού. Στην Ελλάδα, το πρώτο πρόγραμμα διδακτορικών σπουδών ιδρύθηκε το 1911 από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών στη Νομική, ενώ το 1917 ιδρύθηκαν τα ΠΔΣ Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών, Αρχιτεκτόνων Μηχανικών και Χημικών Μηχανικών στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (στοιχεία από το Μητρώο Ιδρυμάτων της ΕΘΑΑΕ). Το ακ. έτος 2023-24 προσφέρονταν 423 Προγράμματα Διδακτορικών Σπουδών από τα ελληνικά πανεπιστήμια.

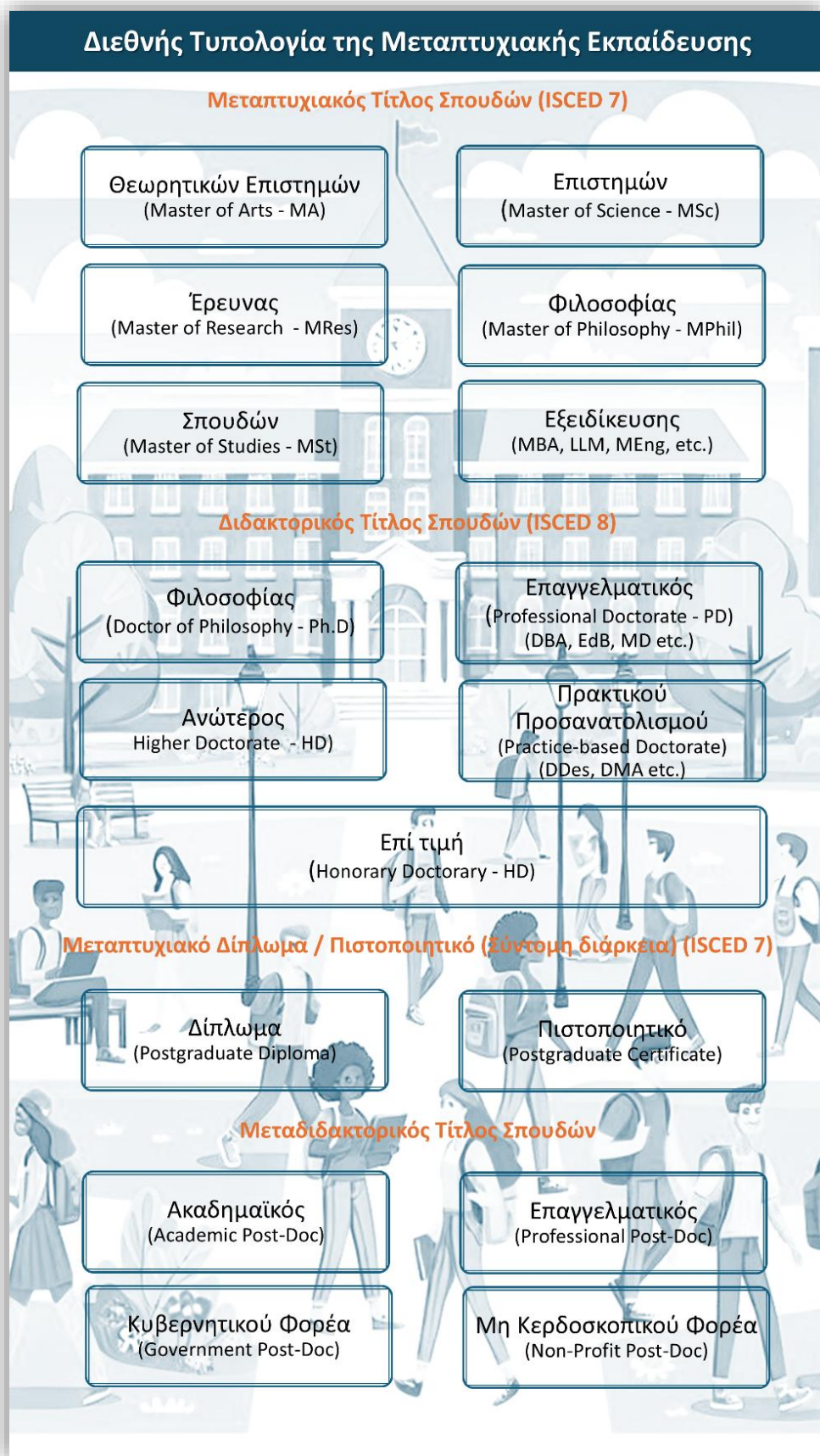

Ο σκοπός της μεταπτυχιακής εκπαίδευσης είναι η παροχή εξειδικευμένης επιστημονικής γνώσης, η απόκτηση προηγμένων δεξιοτήτων, η ενίσχυση της συμπεριφορικής ωριμότητας και η επαγγελματική εξέλιξη των αποφοίτων. Ειδικότερα, όμως, όσοι συνεχίζουν για διδακτορικές σπουδές, εκτός από τα παραπάνω, αποκτούν ερευνητικές δεξιότητες, μαθαίνουν να σκέφτονται δημιουργικά και να επιλύουν προβλήματα με νέους τρόπους και παράλληλα αποκτούν και ηγετικές δεξιότητες μέσα από τον συντονισμό ομάδων εργασίας

ή/και συνεργαζόμενων φορέων στο πλαίσιο του διδακτορικού τους. Είναι σημαντικό να τονιστεί πως η μεταπτυχιακή εκπαίδευση (με την ευρεία έννοια του όρου) δεν θα πρέπει να εστιάζει μόνο στον επιστημονικό ή/και επαγγελματικό ρόλο των αποφοίτων αλλά να τους προετοιμάζει, ώστε να είναι κοινωνικά υπεύθυνοι και ενεργοί πολίτες με νοοτροπία διαρκούς βελτίωσης. Δεν είναι, άλλωστε, τυχαίο το γεγονός ότι ο διδακτορικός τίτλος δίνει την ιδιότητα του «Διδάκτορας *Φιλοσοφίας*», ανεξάρτητα από την επιστημονική περιοχή για την οποία απονέμεται, αντικατοπτρίζοντας την πραγματική σημασία της φιλοσοφίας κατά τις αρχαιοελληνικές περιγαμηνές, που δεν είναι άλλη από την αληθινή αγάπη για τη σοφία (North, 2021)⁶. Τα τελευταία χρόνια όσοι προσανατολίζονται προς μια ακαδημαϊκή σταδιοδρομία διεξάγουν μεταδιδακτορική έρευνα. Τέλος, η συμμετοχή στη μεταπτυχιακή εκπαίδευση, εκτός του ότι βελτιώνει τις επαγγελματικές προοπτικές των αποφοίτων, υποστηρίζει όσους εξ αυτών επιθυμούν να ασκήσουν ηγεσία, να επηρεάσουν πολιτικές και να συνεισφέρουν σημαντικά στην επιστήμη τους και στην κοινωνία.

Στο ακόλουθο σχήμα παρουσιάζονται τα είδη των τίτλων μεταπτυχιακής εκπαίδευσης τα οποία απονέμονται διεθνώς:

⁶ North, B. B. (23 February 2021). "Love of Wisdom". *Oxford Research Encyclopedia of Education*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264093.013.1476>

Σχήμα 2. Διεθνής τυπολογία της μεταπτυχιακής εκπαίδευσης

Εστιάζοντας στο επίπεδο 7, οι χορηγούμενοι μεταπτυχιακοί τίτλοι σπουδών διακρίνονται σε⁷:

- Θεωρητικών Επιστημών (Master of Arts-MA) που περιλαμβάνει θεωρητικά μαθήματα και εκπόνηση διπλωματικής εργασίας στις τέχνες και τις ανθρωπιστικές επιστήμες
- Επιστημών (Master of Science – MSc) που περιλαμβάνει θεωρητικά μαθήματα, εκπόνηση διπλωματικής εργασίας με μεγαλύτερη εστίαση στην έρευνα
- Έρευνας (Master of Research – MRes) που απευθύνεται σε όσους επιθυμούν να απασχοληθούν στον τομέα της έρευνας και αποτελεί προθάλαμο για τη συνέχιση σε διδακτορικό επίπεδο, ενώ συνεπάγεται εστίαση σε έναν συγκεκριμένο τομέα και εκπόνηση ενός μεγάλου ερευνητικού έργου
- Φιλοσοφίας (Master of Philosophy – Mphil) που περιλαμβάνει εκπόνηση έρευνας και διπλωματικής εργασίας και ταιριάζει σε όσους δεν έχουν τον χρόνο για διδακτορικές σπουδές ή προετοιμασία για αυτές
- Σπουδών (Master of Studies – MSt) που απονέμεται από ορισμένα ιδρύματα όπως τα Πανεπιστήμια της Οξφόρδης και του Κέιμπριτζ και είναι συγκρίσιμο με το μάστερ των θεωρητικών επιστημών γιατί περιλαμβάνει παρακολούθηση μαθημάτων και διπλωματική εργασία. Οι φοιτητές των δύο αυτών πανεπιστημίων που έχουν αποκτήσει πρώτο πτυχίο (BA), μετά από ένα χρονικό διάστημα αποκτούν τον τίτλο MA και όσοι έχουν αποκτήσει το MSt σημαίνει ότι έχουν παρακολουθήσει επιπρόσθετα μαθήματα
- Εξειδίκευσης (π.χ. MBA, LL.M, MEng) που εστιάζει σε μια επιστημονική περιοχή όπως είναι η Διοίκηση Επιχειρήσεων, η Νομική, η Δημόσια Διοίκηση, η Μηχανική, η Εκπαίδευση, η Αρχιτεκτονική
- Δίπλωμα (Postgraduate Diploma) που απονέμεται μετά την παρακολούθηση κύκλου μαθημάτων
- Πιστοποιητικό (Postgraduate Certificate) που απονέμεται μετά την παρακολούθηση μαθημάτων για απόκτηση δεξιοτήτων

Αντίστοιχα, για το επίπεδο 8 οι χορηγούμενοι διδακτορικοί τίτλοι σπουδών είναι⁸:

- Φιλοσοφίας (Doctorate of Philosophy), που αποτελεί το παραδοσιακό διδακτορικό που αποσκοπεί στη δημιουργία νέας γνώσης μέσα από την επιστημονική έρευνα
- Επαγγελματικός (Professional Doctorate), που απονέμεται σε όσους κάνουν έρευνα για την επίλυση προβλημάτων στο πλαίσιο ενός επαγγέλματος π.χ. ιατρική, εκπαίδευση
- Ανώτερος (Higher Doctorate), που απονέμεται σε όσους έχουν σημαντική ερευνητική προσφορά σε ένα συγκεκριμένο επιστημονικό πεδίο και αποτελούν ηγετικές φυσιογνωμίες σε αυτό

⁷Haidar, H. (2024, August 21). *Types of master's degrees*.

<https://www.topuniversities.com/blog/types-masters-degrees>

Smith, J. (2024, February). *Postgraduate diplomas and certificates*. Prospects. <https://www.prospects.ac.uk/postgraduate-study/postgraduate-diplomas-and-certificates/>

UK Government. (n.d.). *What qualification levels mean: England, Wales and Northern Ireland*. <https://www.gov.uk/what-different-qualification-levels-mean/list-of-qualification-levels>

⁸Cardoso, S., Santos, S., Diogo, S., & Carvalho, T. (2022). The transformation of doctoral education: a systematic literature review. *Higher Education* 84, 885–908. <https://doi.org/10.1007/s10734-021-00805-5>

Sarrico, C.S. (2022). The expansion of doctoral education and the changing nature and purpose of the doctorate. *Higher Education* 84, 1299–1315. <https://doi.org/10.1007/s10734-022-00946-1>

- Πρακτικού προσανατολισμού (Practice Based Doctorate), που απονέμεται σε όσους εκπονούν έρευνα βασισμένη στην πρακτική ενός επαγγέλματος
- Επί τιμή (Honorary Doctorate), που απονέμεται σε όσους έχουν σημαντική προσφορά σε ένα συγκεκριμένο επιστημονικό πεδίο, έναν επαγγελματικό κλάδο ή γενικότερα σε κοινωνικό επίπεδο χωρίς να έχουν ολοκληρώσει ένα διδακτορικό πρόγραμμα σπουδών

Σήμερα, η μεταπτυχιακή εκπαίδευση αντιμετωπίζει πλήθος **προκλήσεων**, όπως είναι η ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών και η ψηφιοποίηση στην ακαδημαϊκή και τη διοικητική λειτουργία των προγραμμάτων σπουδών, η διασφάλιση οικονομικής βιωσιμότητας, η ποιότητα και η διαρκής βελτίωση των προγραμμάτων σπουδών, οι συνεργασίες με άλλα ιδρύματα ή/και ενδιαφερόμενα μέρη και η διασφάλιση ευελιξίας για την αντιμετώπιση μη προβλεπόμενων εξελίξεων (π.χ. πανδημία).

Ειδικότερα, στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια έχουν σημειωθεί αρκετές αλλαγές στην ανώτατη εκπαίδευση με γνώμονα τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας στο διεθνές περιβάλλον ανώτατης εκπαίδευσης. Ορισμένες από τις αλλαγές αυτές αφορούν τη διεθνοποίηση, η οποία δημιουργεί το πλαίσιο για συνεργασίες με ξένα πανεπιστημιακά ιδρύματα σε προπτυχιακό, μεταπτυχιακό ή/και ερευνητικό επίπεδο, τη θεσμοθέτηση ξενόγλωσσων προγραμμάτων σπουδών, την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και την εστίαση στη βιώσιμη ανάπτυξη αλλά και την ίδρυση και λειτουργία των μη κρατικών πανεπιστημίων.

Η **αντιμετώπιση των προκλήσεων** αυτών και η αξιοποίηση των αλλαγών προς όφελος της παραγωγής ανθρώπινου δυναμικού με τον κατάλληλο συνδυασμό γνώσεων, δεξιοτήτων, ικανοτήτων και αξιών προϋποθέτει την **ανάλογη οργάνωση της μεταπτυχιακής εκπαίδευσης και την κατάλληλη ακαδημαϊκή ηγεσία**. Η ηγεσία συμβάλλει καθοριστικά στην ποιότητα της μεταπτυχιακής εκπαίδευσης και την εμπειρία εκπαίδευσης που αποκτούν οι φοιτητές. Ωστόσο, για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο χρειάζεται ανάλογη κουλτούρα και τρόπος διοίκησης.

Συνήθως, ακολουθείται το παρακάτω μοντέλο **οργάνωσης** της μεταπτυχιακής εκπαίδευσης ή παραλλαγές αυτού. Στο μοντέλο περιλαμβάνονται:

α) **Τα ακαδημαϊκά τμήματα**, τα οποία συνδέονται με μια επιστημονική περιοχή και μπορούν να οργανώνουν και να προσφέρουν μεταπτυχιακά προγράμματα και να χορηγούν τους σχετικούς τίτλους σπουδών.

β) Το **προσωπικό** που διδάσκει αποκλειστικά στα μεταπτυχιακά προγράμματα.

γ) Ο **διευθυντής του μεταπτυχιακού προγράμματος**, ο οποίος είναι αρμόδιος για τον συντονισμό δραστηριοτήτων, την κατανομή πόρων, τις εγγραφές φοιτητών, τους εκπρόσωπους του προγράμματος και την επικοινωνία πολιτικών του ιδρύματος στο προσωπικό.

δ) Το **συμβούλιο μεταπτυχιακής εκπαίδευσης**, το οποίο αποφασίζει για θέματα σχετικά με τις μεταπτυχιακές σπουδές, όπως για προτάσεις για προγράμματα σπουδών, τη θεσμοθέτηση προτύπων, πολιτικών και διαδικασιών για αποτελεσματική διοίκηση των προγραμμάτων σπουδών. Αποτελείται από διδακτικό προσωπικό που εκπροσωπεί όλα τα προσφερόμενα μεταπτυχιακά προγράμματα.

ε) Η **σχολή μεταπτυχιακών σπουδών**, η οποία επιβλέπει την εφαρμογή των πολιτικών του συμβουλίου μεταπτυχιακής εκπαίδευσης και τον ποιοτικό έλεγχο και έχει την αρμοδιότητα για την απονομή τίτλων σπουδών

στ) ο **αντιπρύτανης για τη μεταπτυχιακή εκπαίδευση**, ο οποίος είναι αρμόδιος για τα θέματα των μεταπτυχιακών σπουδών και τη διασφάλιση υψηλής ποιότητας μεταπτυχιακής εκπαίδευσης.

Στα δομικά στοιχεία της μεταπτυχιακής εκπαίδευσης περιλαμβάνονται, ακόμη, οι φοιτητές και οι εκπρόσωποί τους στα όργανα διακυβέρνησης της μεταπτυχιακής εκπαίδευσης, οι οποίοι θα πρέπει να έχουν τη σχετική γνώση και να μπορούν να επηρεάζουν θέματα που τους αφορούν.⁹

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με τον νόμο 4957/2022 που ρυθμίζει τις μεταπτυχιακές σπουδές, η οργάνωση των ΠΜΣ περιλαμβάνει πέντε (5) επίπεδα: 1) τη Σύγκλητο, 2) την Επιτροπή Μεταπτυχιακών Σπουδών, 3) τη Συνέλευση Τμήματος, 4) τη Συντονιστική Επιτροπή και 5) τον Διευθυντή.

Πιο συγκεκριμένα, η **Σύγκλητος** είναι αρμόδια για την έγκριση/τροποποίηση της απόφασης ίδρυσης του ΠΜΣ, την έγκριση παράτασης χρονικής διάρκειας λειτουργίας του ΠΜΣ, τη συγκρότηση επιτροπής προγράμματος σπουδών (διατμηματικά, διδρυματικά, κοινά ΠΜΣ) και τη λήψη απόφασης για κατάργηση των ΠΜΣ που προσφέρονται από το ίδρυμα.

Η **Επιτροπή Μεταπτυχιακών Σπουδών** συγκροτείται σε κάθε ΑΕΙ με απόφαση της Συγκλήτου και έχει αρμοδιότητες όπως είναι: α) η υποβολή γνώμης προς τη Σύγκλητο του ΑΕΙ για την ίδρυση νέων ΠΜΣ ή την τροποποίηση των ήδη λειτουργούντων ΠΜΣ, β) η κατάρτιση σχεδίου Κανονισμού για προγράμματα δεύτερου και τρίτου κύκλου σπουδών του ΑΕΙ και η υποβολή του προς τη Σύγκλητο, γ) η εκπόνηση πρότυπου σχεδίου Κανονισμού λειτουργίας προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών, δ) ο έλεγχος της τήρησης των Κανονισμών λειτουργίας των προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών, ε) η παρακολούθηση της εφαρμογής της νομοθεσίας, του Κανονισμού και των αποφάσεων των οργάνων διοίκησης του ΑΕΙ από τα ΠΜΣ, στ) η παρακολούθηση της εφαρμογής της διαδικασίας απαλλαγής από την υποχρέωση καταβολής τελών φοίτησης, ζ) κάθε άλλη αρμοδιότητα που ορίζεται από τον Εσωτερικό Κανονισμό.

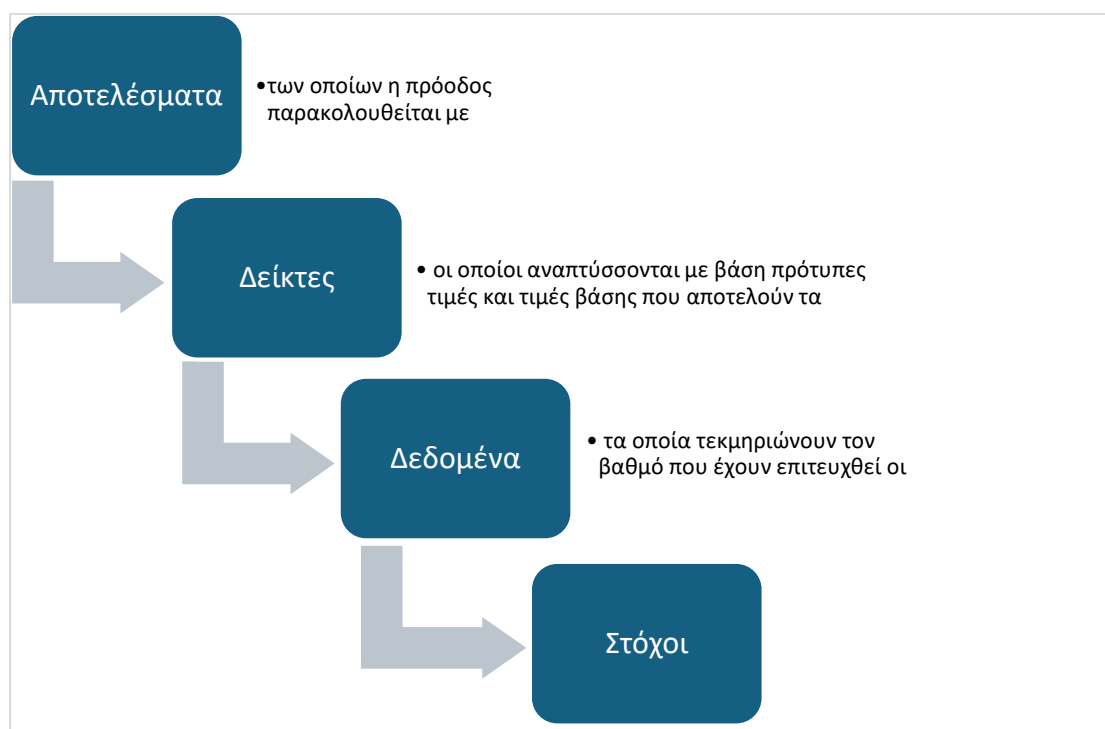
Η **Συνέλευση Τμήματος** είναι υπεύθυνη για τη συγκρότηση επιτροπών που θα αξιολογήσουν τις αιτήσεις των υποψηφίων μεταπτυχιακών φοιτητών και την έγκριση εγγραφής νέων φοιτητών, την ανάθεση διδακτικού έργου στους διδάσκοντες του ΠΜΣ, την εισήγηση προς τη Σύγκλητο για την τροποποίηση της απόφασης ίδρυσης του ΠΜΣ / παράτασης διάρκειας του ΠΜΣ, τη συγκρότηση εξεταστικών επιτροπών διπλωματικών εργασιών των φοιτητών και τον ορισμό επιβλέποντα και την έγκριση απολογισμού του ΠΜΣ, κατόπιν εισήγησης της Συντονιστικής Επιτροπής.

Η **Συντονιστική Επιτροπή** (ΣΕ) έχει ως αρμοδιότητα την κατάρτιση του αρχικού ετήσιου προϋπολογισμού του ΠΜΣ και των τροποποιήσεων του (εφόσον το ΠΜΣ διαθέτει πόρους σύμφωνα με το άρθρο 84 ν. 4957/2022) και την εισήγηση έγκρισής του προς την Επιτροπή Ερευνών του ΕΛΚΕ, την κατάρτιση του απολογισμού του προγράμματος και την εισήγηση έγκρισής του προς τη Συνέλευση του Τμήματος, την έγκριση διενέργειας δαπανών του ΠΜΣ, την έγκριση χορήγησης υποτροφιών, ανταποδοτικών ή μη, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην

⁹ Council of Graduate Schools (1990). Organization and Administration of Graduate Education: A Policy Statement. Washington, DC.

απόφαση ίδρυσης του ΠΜΣ και τον Κανονισμό μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών, καθώς και την εισήγηση προς τη Συνέλευση του Τμήματος για α) την κατανομή του διδακτικού έργου, καθώς και την ανάθεση διδακτικού έργου στις κατηγορίες διδασκόντων του άρθρου 83 του ν. 4957/2022, β) την πρόσκληση Επισκεπτών Καθηγητών για την κάλυψη διδακτικών αναγκών του ΠΜΣ, την κατάρτιση σχεδίου για την τροποποίηση του προγράμματος σπουδών και την υποβολή του στη Συνέλευση του Τμήματος και γ) την ανακατανομή των μαθημάτων μεταξύ των ακαδημαϊκών εξαμήνων, καθώς και για θέματα που σχετίζονται με την ποιοτική αναβάθμιση του προγράμματος σπουδών.

Τέλος, ο **Διευθυντής του ΠΜΣ** ασκεί την Προεδρία της ΣΕ και της Επιτροπής ΠΣ (διατμηματικού ή διδρυματικού ή κοινού ΠΜΣ), συντάσσει την ημερήσια διάταξη και συγκαλεί τις συνεδριάσεις, εισηγείται θέματα για την οργάνωση και λειτουργία του ΠΜΣ προς τη Συνέλευση του Τμήματος (μονοτμηματικά ΠΜΣ), εισηγείται προς τη Συντονιστική Επιτροπή και τα λοιπά όργανα του ΠΜΣ και του ΑΕΙ θέματα σχετικά με την αποτελεσματική λειτουργία του ΠΜΣ, είναι ο επιστημονικός υπεύθυνος του προγράμματος (σύμφωνα με το άρθρο 234 ν. 4957/2022) και ασκεί αντίστοιχες αρμοδιότητες, παρακολουθεί την υλοποίηση των αποφάσεων των οργάνων του ΠΜΣ και του Εσωτερικού Κανονισμού ΠΜΣ και ΠΔΣ, παρακολουθεί την εκτέλεση του προϋπολογισμού του ΠΜΣ και ασκεί οποιαδήποτε άλλη αρμοδιότητα, η οποία ορίζεται στην απόφαση ίδρυσης του ΠΜΣ. Στο Σχήμα 3 απεικονίζεται η ακολουθία των σταδίων για τον έλεγχο των αποτελεσμάτων της μεταπτυχιακής εκπαίδευσης.

Σχήμα 3. Έλεγχος αποτελεσμάτων μεταπτυχιακής εκπαίδευσης

Η **ποιότητα στις μεταπτυχιακές σπουδές**, ανεξάρτητα από το επίπεδο και την τυπολογία τους, διασφαλίζεται μέσα από τη λειτουργία του ελέγχου αποτελεσμάτων. Στο πλαίσιο αυτό αναδεικνύεται η σημασία: 1) των ορθά διατυπωμένων μαθησιακών αποτελεσμάτων (επίπεδο μαθημάτων και επίπεδο προγράμματος σπουδών), 2) της εναρμόνισης των μαθησιακών αποτελεσμάτων με τον τρόπο δόμησης και υλοποίησης των προγραμμάτων

σπουδών από πλευράς, π.χ., μαθημάτων, διδακτικών προσεγγίσεων, δραστηριοτήτων και αξιοποίησης της τεχνολογίας, 3) της συστηματικής παροχής αξιολόγησης προς τους φοιτητές από την πλευρά των διδασκόντων αλλά και από την πλευρά των φοιτητών, η οποία αναμένεται να καταλήγει στην τακτική επικαιροποίηση των προγραμμάτων σπουδών, 4) του βαθμού συμμετοχής ενδιαφερομένων μερών προκειμένου να ελέγχεται κατά πόσον τα μαθησιακά αποτελέσματα ανταποκρίνονται στις σύγχρονες ανάγκες και απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.

Σε ιδρυματικό επίπεδο θα πρέπει να σημειωθεί η σημασία του ρόλου της ηγεσίας για τη διασφάλιση της ποιότητας της μεταπτυχιακής εκπαίδευσης, τόσο από πλευράς εξισορρόπησης των ακαδημαϊκών και διοικητικών προκλήσεων όσο και από πλευράς καλλιέργειας κουλτούρας ποιότητας (Crosthwaite, 2010, Edgar and Geare 2010, Crosthwaite and Erwee 2014)¹⁰. Αυτό συνηγορεί υπέρ της ανάγκης επιμόρφωσης όσων πρόκειται να αναλάβουν ηγετικούς ρόλους στο πανεπιστήμιο, η οποία στη βιβλιογραφία εμφανίζεται να είναι περιορισμένη (Morris and Laipple 2015, Spendlove 2007)¹¹. Ως εκ τούτου, τυχόν ανεπαρκής προετοιμασία για την ανάληψη ηγετικών ρόλων (προσανατολισμός στην επίτευξη καθηκόντων, υποστήριξη και καθοδήγηση προσωπικού, μετασχηματισμός και εισαγωγή αλλαγών, παρακολούθηση πορείας τμήματος κ.λπ.) έχει κόστος για την ακαδημαϊκή μονάδα από πλευράς συνολικής αποτελεσματικότητας (Potgieter and Coetzee 2010)¹².

Ο έλεγχος αποτελεσμάτων της μεταπτυχιακής εκπαίδευσης μπορεί να διασφαλίζεται με εσωτερική αξιολόγηση αλλά και με την ακαδημαϊκή πιστοποίηση με βάση τα σχετικά πρότυπα φορέων διασφάλισης ποιότητας, όπως αυτά της ΕΘΑΑΕ. Επιπλέον, υπάρχουν και ορισμένα διεθνή κλαδικά πρότυπα για την πιστοποίηση της ποιότητας εξειδικευμένων μεταπτυχιακών προγραμμάτων όπως για το MBA. Το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών έλαβε διεθνή πιστοποίηση από το Association of MBAs για τρία (3) μεταπτυχιακά προγράμματα MBA. Η πιστοποίηση ενός προγράμματος σπουδών από τον οργανισμό αυτόν σε συνδυασμό με την πιστοποίηση από το EFMD και τον AACSB χαρίζει την «τριπλή πιστοποίηση», που αποτελεί διεθνές κριτήριο ποιότητας το οποίο διαθέτουν 136 σχολές διοίκησης επιχειρήσεων παγκοσμίως¹³.

Σημαντική ανατροφοδότηση προσφέρουν τα αποτελέσματα από τη διεξαγωγή ερευνών για την αποτίμηση της ποιότητας των ακαδημαϊκών και διοικητικών υπηρεσιών του μεταπτυχιακού προγράμματος, όπου η ποιότητα προκύπτει από τη σύγκριση ανάμεσα στις προσδοκίες και στις πραγματικές αντιλήψεις των αποδεκτών των υπηρεσιών σχετικά με βασικές παραμέτρους. Επιπλέον, είναι δυνατό να υιοθετηθεί κάποιο μοντέλο οργανωσιακής αριστείας, με σύνολα κριτηρίων που συμβάλλουν στην επίτευξη βέλτιστων αποτελεσμάτων,

¹⁰ Edgar, F., & A. Geare. (2010). Characteristics of high- and low-performing University Departments as assessed by the New Zealand Performance Based Research Funding (PBRF) exercise. *Australian Accounting Review* 20 (1), 55–63.

Crosthwaite, C., & R. Erwee. (2014). Managerial leadership competencies of Heads of Department in higher education institutions in Kerala, India. In *4th International conference on Engaged Management Scholarship in Tulsa*. <http://ssrn.com/abstract=2554024>

¹¹ Morris, T.L., & J.S. Laipple. (2015). How prepared are academic administrators? Leadership and job satisfaction within US research universities. *Journal of Higher Education Policy and Management* 37 (2), 241–251. <https://doi.org/10.1080/1360080X.2015.1019125>

Spendlove, M. (2007). Competencies for effective leadership in higher education. *International Journal of Educational Management* 21 (5), 407–417.

¹² Potgieter, I.L., & Coetzee, M. (2010). Management competencies in higher education: Perceived job importance in relation to level of training required. *SA Journal of Human Resource Management* 8 (1), 1–10. <https://sajhrm.co.za/index.php/sajhrm/article/view/306>

Crosthwaite, C. (2010). Managerial leadership competencies of Heads of Departments: A case study of higher educational institutions in Kerala, India. Unpublished doctorate. University of Southern Queensland, Queensland.

¹³ MBA Today <https://www.mba.today/guide/triple-accreditation-business-schools> [03/02/2025]

να πραγματοποιούνται συγκριτικές αξιολογήσεις ομοειδών προγραμμάτων σε εθνικό ή/και διεθνές επίπεδο ή να εκπονούνται μελέτες φήμης, οι οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις αποτελούν και κριτήριο διεθνών κατατάξεων.

Εν κατακλείδι, η μεταπτυχιακή εκπαίδευση θα συνεχίσει να αποτελεί το μέσο για την απόκτηση εξειδικευμένης επιστημονικής γνώσης και δεξιοτήτων πολύτιμων για την αγορά εργασίας και την κοινωνία. Παρά τη μεγάλη ζήτηση για προσωπικό υψηλής εξειδίκευσης, το μέλλον της μεταπτυχιακής εκπαίδευσης είναι συνυφασμένο με τη δέσμευση στην ποιότητα. Η ποιότητα αναφέρεται στην τήρηση ακαδημαϊκών προτύπων, στην παραγωγή ερευνητικών αποτελεσμάτων και στην καλλιέργεια κριτικής σκέψης και ηθικής. Τα ιδρύματα που δίνουν προτεραιότητα σε αυτά τα χαρακτηριστικά βρίσκονται σε καλύτερη θέση ως προς την παραγωγή αποφοίτων επιστημονικά ικανών να διαχειρίζονται τις παγκόσμιες προκλήσεις. Η εστίαση στην ποιότητα διασφαλίζει πως οι μεταπτυχιακοί τίτλοι διατηρούν την αξία τους σε μια ανταγωνιστική και ταχύτατα αναπτυσσόμενη αγορά εργασίας.

Παράλληλα, η αξιοποίηση της τεχνολογίας, η διεπιστημονικότητα και οι διεθνείς συνεργασίες αναδιαμορφώνουν το σκηνικό της μεταπτυχιακής εκπαίδευσης. Αυτές οι εξελίξεις παρέχουν ακόμη περισσότερες ευκαιρίες για τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης μέσα από τη χρήση καινοτόμων παιδαγωγικών πρακτικών, από την ευρύτερη πρόσβαση σε πόρους και την αξιοποίηση ποικίλων επιστημονικών προσεγγίσεων, καθιστώντας αναγκαίους τους μηχανισμούς διασφάλισης ποιότητας των αποτελεσμάτων.

Οι μελλοντικές προοπτικές της μεταπτυχιακής εκπαίδευσης συνδέονται άμεσα με τις κοινωνικές ανάγκες και τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Προγράμματα σπουδών σε αναδυόμενα πεδία όπως η Τεχνητή Νοημοσύνη ή οι Νευροεπιστήμες, αναμένεται πως θα έχουν σημαντική απήχηση. Επιπρόσθετα, η καλλιέργεια μεταβιβάσιμων δεξιοτήτων, όπως η ηγετική ικανότητα, η αποτελεσματική επικοινωνία και η προσαρμοστικότητα, θα αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την προετοιμασία των αποφοίτων για μια δυναμική σταδιοδρομία.

Στην ουσία, η βιωσιμότητα και η επιτυχία της μεταπτυχιακής εκπαίδευσης στηρίζονται στη δυναμική της και την ποιότητα. Τα ενδιαφερόμενα μέρη -πανεπιστήμια, φορείς διαμόρφωσης πολιτικής και φορείς διασφάλισης ποιότητας- θα πρέπει να συνεργάζονται για να διατηρούν υψηλά πρότυπα, ενώ παράλληλα ενισχύουν την καινοτομία. Με αυτόν τον τρόπο, η μεταπτυχιακή εκπαίδευση θα συνεχίσει να υπηρετεί την ακαδημαϊκή εξέλιξη και την κοινωνική πρόοδο έχοντας στον πυρήνα της τη δέσμευση στην ποιότητα.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- American Historical Association. [I. A \(Very\) Brief History of the master's degree.](#)
- Bourner, T., Bowden, R., & Laing, S. (2001). *Professional doctorates in England. Studies in Higher Education* 26(1), 65–88. <https://doi.org/10.1080/03075070124819>
- Cardoso, S., Santos, S., Diogo, S., & Carvalho, T. (2022). The transformation of doctoral education: a systematic literature review. *Higher Education* 84, 885–908. <https://doi.org/10.1007/s10734-021-00805-5>
- Council of Graduate Schools (1990). *Organization and Administration of Graduate Education: A Policy Statement*. Washington, DC.
- Crosthwaite, C. (2010). *Managerial leadership competencies of Heads of Departments: A case study of higher educational institutions in Kerala, India*. Unpublished doctorate. University of Southern Queensland, Queensland.
- Crosthwaite, C., & R. Erwee. (2014). Managerial leadership competencies of Heads of Department in higher education institutions in Kerala, India. In *4th International conference on Engaged Management Scholarship in Tulsa*. <http://ssrn.com/abstract=2554024>
- Edgar, F., & A. Geare. (2010). Characteristics of high- and low-performing University Departments as assessed by the New Zealand Performance Based Research Funding (PBRF) exercise. *Australian Accounting Review* 20 (1), 55–63. <https://doi.org/10.1111/j.1835-2561.2010.00080.x>
- Erhard-Weigel-Gesellschaft: Biographie Weigels. <https://www.erhard-weigel-gesellschaft.de/>
- Haidar, H. (2024, August 21). *Types of master's degrees*. <https://www.topuniversities.com/blog/types-masters-degrees>
- MBA Today (2025). *List of Triple-Accredited Business Schools (AACSB, EQUIS, AMBA) 2025*. <https://www.mba.today/guide/triple-accreditation-business-schools>
- Morris, T.L., & J.S. Laipple. (2015). How prepared are academic administrators? Leadership and job satisfaction within US research universities. *Journal of Higher Education Policy and Management* 37 (2), 241–251. <https://doi.org/10.1080/1360080X.2015.1019125>
- Noble, K.A (1994). Changing doctoral degrees: an international perspective, *Society for Research into Higher Education*.
- North, B. B. (23 February 2021). "Love of Wisdom". *Oxford Research Encyclopedia of Education*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264093.013.1476>
- Potgieter, I.L., & Coetzee, M. (2010). Management competencies in higher education: Perceived job importance in relation to level of training required. *SA Journal of Human Resource Management* 8 (1), 1–10. <https://sajhrm.co.za/index.php/sajhrm/article/view/306>
- Sarrico, C.S. (2022). The expansion of doctoral education and the changing nature and purpose of the doctorate. *Higher Education* 84, 1299–1315. <https://doi.org/10.1007/s10734-022-00946-1>

Smith, J. (2024, February). *Postgraduate diplomas and certificates*. Prospects.
<https://www.prospects.ac.uk/postgraduate-study/postgraduate-diplomas-and-certificates/>

Spendlove, M. (2007). Competencies for effective leadership in higher education. *International Journal of Educational Management* 21 (5), 407–417.
<https://doi.org/10.1108/09513540710760183>

Thelin, J.R. (2011). *A history of American Higher Education*. John Hopkins University Press.

UK Government. (n.d.). *What qualification levels mean: England, Wales and Northern Ireland*.
<https://www.gov.uk/what-different-qualification-levels-mean/list-of-qualification-levels>

**Εθνική Αρχή
Ανώτατης Εκπαίδευσης**
Hellenic Authority
for Higher Education

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
**Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή**